

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
Din Hizmetleri Genel M¼d¼rl¼Đ¼

Uluslararası
Mevlid-i Nebi Sempozyumu
Peygamberimiz
ve Çocuk

6-8 Kasım 2020

**T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI**

Genel Yayın No: 2020

İlmi Eserler: 297

Yayın Yönetmeni

Doç. Dr. Fatih KURT

Yayın Koordinatörü

Bünyamin KAHRAMAN

Hazırlayan

Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Tashih

Kürşat ASLAN

Grafik Tasarım

ALEF Tanıtım Ltd.

www.aleftanitim.com

Baskı

Çağlayan Basım Yayın Dağıtım Ambalaj San. ve Tic. A.Ş.

Sarnıç Yolu Üzeri No:7 Gaziemir/İzmir

Tel: 0232 274 22 15

1. Baskı, İzmir Kasım 2021

ISBN 978-625-435-096-2

2021-35-Y-0003-2020

Sertifika No: 12930

Eser Yayın Kurulu Kararı

24.06.2021/33

© Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü

Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı

Tel: 0312 295 72 93 - 94 Faks: 0312 284 72 88

e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

HZ. PEYGAMBER'İ ÇOCUĞA TANITMAK AMACIYLA YAZILAN KİTAPLARIN ÇOCUK EDEBİYATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Alev SINAR UĞURLU¹

3 ile 12 yaş arasını kapsayan çocukluk insan hayatının en özel ve en önemli dönemidir. 0-2 yaş arasındaki bebeklik döneminden sonra başlayan çocukluk karakterin şekillendiği, kişinin hayata hazırlandığı, içine doğduğu kültür ve inancı öğrenip hem evrensel hem de yerel olumlu değer ve davranışları kazandığı, toplum hayatına uyumlu bir birey olmanın yollarını kavramaya başladığı bir süreçtir. Bu süreçte çocuğun ilk dinî ve ahlaki eğitimi de gerçekleşir. Bireyin kendisi ve toplumla barışık, iç huzuru olan, mutlu, sağlam karakterli, güven veren, hiçbir canlıya isteyecek zarar vermeyecek kadar merhametli, sevgi dolu, şükretmeyi-tövbe etmeyi bilen, aza kanaat edebilen, yaradılanı Yaradan'dan ötürü hoş görebilen, yaşadığı âlemi bir tablo olarak görmeyip anlamlandırabilen bir mü'min olabilmesi için öncelikle çocukluğunda sağlam bir dinî eğitim alması gerekir. Çocuğa verilecek ilk dinî eğitimde aile ve okula büyük görev düşmektedir. Çocuğa dinî duyarlılık kazandırmada çocuğun gördüğünü taklit etme özelliği doğrultusunda rol-model olma birinci sırada yer almakla birlikte kitaplar da son derece önemli bir işleve sahiptirler. Kitaplardaki kahramanlar da çocuk için olumlu örnek olabilirler. Ancak bu kitapların çocuğun ilgisini çekecek şekilde hazırlanmış olması şarttır. Soyut kavramlardan yola çıkarak didaktik tarzda kaleme alınan dinî kitaplar çocuğa göre değildir. Çocukluk çağına seslenen kitaplar somuttan yola çıkarak çocuğun hayal dünyasına hitap edebilen; merak, heyecan, hareket öğelerini içeren ve çocuğun anlayabileceği bir dil ile yazılmış metinlerden oluşur. Bu özellikler çocuğa dinî eğitim vermek üzere kaleme alınan kitaplar için de geçerlidir. Çocuğa dinî ve ahlaki değerler telkin etmek amacıyla hazırlanan kitaplarda somuttan hareket etmenin

¹ Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

en sağlam yolu din büyüklerinin hayat hikâyelerini çocuğa aktarmak ve bu suretle çocuğu değerleri davranışa dönüştüren gerçek kahramanlarla tanıştırmaktır. Son peygamber olan Hz. Muhammed (s.a.s.) de İslam dininin en büyük ismi olarak çocuğa hayat hikâyesi anlatılabilecek en çarpıcı isimdir. Çocuğun temel eğitimi aldığı dönemde, somuttan soyut düşünceye geçmeye, bütünden parçaya doğru kavramaya başladığı 8-12 yaş arasında Hz. Peygamber'in hayatının hikâye edildiği metinlerle karşılaşması dinî eğitimi sağlam temel üzerine oturtma noktasında son derece etkili olacaktır. Sağlam bir dinî bilgi ile, çocuğun gelişim dönemlerini bilerek ve çocuk yayınlarında bulunması gereken özellikleri göz önünde bulundurarak hazırlanan bu tip kitaplar sadece çocuğu en son peygamberle tanıştırmayacak aynı zamanda peygamber efendimizin güzel ahlakı ve mücadelesi çocuğa hayat boyu örnek alabileceği bir rol-model sunacaktır. Bunun yanı sıra Hz. Muhammed'in hayatı anlatılırken pek çok ashâbı tanıma fırsatı bulan çocuk hem bazı dinî terimleri öğrenecek, hem de İslam tarihinin çok özel bir dönemi olan Asr-ı Saadet dönemi hakkında fikir sahibi olup İslamiyet öncesi ve sonrasını karşılaştırma imkânı bulacaktır.

Bu çalışmada 8-12 yaş arası çocuğun 2020 yılında piyasada bulabileceği çocuklar için hazırlanmış Hz. Muhammed'in hayatını anlatan dört kitap değerlendirilmiştir. Bu kitaplar Engin Arslan tarafından hazırlanan *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Hayatı* (y.t.y), Ahmet Efe tarafından hazırlanan *Sevgili Peygamberim -Çocuklar ve Gençler İçin-*(2013), Cuma Karakoç tarafından hazırlanan *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı* (2018), Ayşe Serra Kara tarafından hazırlanan *Gül Peygamberim Hz. Muhammed (s.a.s.) Çocuklar İçin Siyer* (2019) adlı kitaplardır. Bu kitaplarda ortak ve farklı olarak Hz. Peygamber'in hayatının hangi dönem ve hadiseleri üzerinde durulduğu, değerler eğitimi içinde çocuğa nelerin ve nasıl aktarıldığı, dil ve anlatımın çocuğa uygunluğu incelenecektir.

Hedef Kitle

İncelediğimiz kitapların hedef kitleleri uzmanların orta çocukluk olarak adlandırdıkları 6-12 yaş arasıdır. *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed* adlı kitabın dış kapağında 8-12 yaş için uygun olduğu belirtilmiştir. *Sevgili Peygamberim*'in dış kapağında "Çocuklar ve Gençler İçin" ibaresi yer almaktadır. Uzmanların 14-21 yaş arası olarak tespit ettiği gençlik dönemi ile (http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/_%C3%BC%C3%BC%C5%9F%C3%BCi_gelisimpsikolojisi.pdf, s. 217)

14 yaş öncesindeki çocukluk dönemindeki zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim birbirinden çok farklıdır. Araştırmalar çocukta dinî duygu ve düşüncenin 7 yaş itibarıyla gelişmeye başladığını kaydetmektedir (Yavuz, 1987). Buna göre kapaktaki çocuk ifadesinin 7-12 yaş aralığını kapsadığını düşünmek gerekir. Ancak bu yaş aralığı ile gençlik dönemini aynı çalışmanın içinde bir araya getirmek hedefe ulaşmanın önünde ciddi bir engeldir. İçerik açısından her iki gruba ortak olarak ulaşmak kolay değildir. Bunun yanı sıra kitap orta çocukluk dönemi için hazırlanmışsa ergenlikle birleşen gençlik döneminin doğası gereği gençlerin çoğunlukla ilgi göstermemesine, gençlik için hazırlanmışsa orta çocukluk dönemindekiler için kavrama güçlüğüne yol açacaktır.

Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı adlı dizide yaş aralığı belirtilmemiştir ancak resimlerin bolluğu ve niteliği hedef kitleyi 7-10 yaş arası olarak düşündürmektedir. *Gül Peygamberim Hz. Muhammed* adlı kitabın dış kapağında “Çocuklar için Siyer” ibaresi vardır. Yaş grubu belirtilmemekle birlikte içerik 10-12 yaş aralığına göre düzenlenmiştir.

Kitapların Şekil Özellikleri

Kitapların hepsi çocuğun taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır.

Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Hayatı kaliteli parlak kalın bir kâğıda basılmıştır; 32 sayfadır; sayfalar ve yazılar farklı renklerle oluşturulmuştur; kapakta Kâbe'nin, kitabın içinde yine Kâbe'nin, Hz. Muhammed'in doğduğu evin, Medine'nin ve değişik tabiat manzaralarının fotoğrafları vardır. Sayfaların ve harflerin farklı renklerde tasarlanması çocuk kitabı için cazibe katan bir vasıf olsa da özellikle parlak koyu mavi kâğıdın üstünde kırmızı harflerle yazılı olan kısımlar okuma güçlüğü oluşturmaktadır.

Sevgili Peygamberim son derece kaliteli, kalın ve parlamayan bir kâğıda basılmıştır; 80 sayfadır; sayfalarda kenar boşlukları bej, yazılar beyaz olarak tasarlanmıştır. Kapakta Hz. Peygamber'i ve tevhidi (Kemikli, <http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imaji>) temsil eden gonca şeklinde kırmızı bir gül ve Kâbe'yi yıkılmaktan kurtaran Ebabil kuşu resmedilmiştir. İç kapakta da Ebabil kuşunun resmi ve hat sanatkârı Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'nin ta'lik hatla yazdığı bir levhanın kopyası yer alır. Metnin içinde çiçek resimleri, Kâbe ve Mescid-i Nebevi resimleri ya da anlatılanları tasvir eden resimler vardır. Her sayfada eski harflerle bir kandilin üstünde Peygamber Efendimizin adı, metnin içinde ve son sayfada kelime-i tevhid yazılıdır.

Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı 16'şar sayfalık 10 formadan oluşur. Her formanın kapağında içeriğe uygun renkli resimler vardır. Bol resimli olan kitap kuşe kâğıda basılmıştır.

Gül Peygamberim Hz. Muhammed 111 sayfadır, üçüncü hamur kâğıt kullanılmıştır. Kapakta Peygamberimizin mezarına ev sahipliği yapan Mescid-i Nebevi'nin kırmızı güllerle çerçevelenmiş resmi vardır; kitabın içinde ise içeriği tamamlama gayesi güden renksiz, kara kalem tasvirler bulunmaktadır.

Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed, Sevgili Peygamberim ve Gül Peygamberim Hz. Muhammed adlı kitaplarda ortak olarak "ilahî güzelliğin ve bu güzelliğin işareti olan Hz. Peygamber'in simgesi" (Kemikli, <http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imaji>) sayılan gül sembolünün kullanıldığı görülmektedir. Ancak hiçbirinde gül-Hz. Muhammed ve İslam dini arasındaki bağlantıyla ilgili bir açıklama yoktur; bu nedenle kullanılan sembol İslam dinî hakkında bilgisi sınırlı olan küçük okurların zihninde bir karşılık bulmayacaktır. Bu dört kitap içinde hedef kitlenin ilgisini çekebilecek, metinle bütünlük arz ederek görsel uyarıcı işlevini yerine getiren resimler ve uygun sayfa sayısı *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı* adlı kitaptadır.

Kitapların İçerikleri

İncelediğimiz kitaplar gündelik hayattan yola çıkarak değerler eğitimi vermeye çalışan alışılmış çocuk kitaplarından farklıdır. Özel bir amaçla hazırlanmışlardır. Bilişsel gelişimin kuramcısı İsviçreli psikolog Jean Piaget'nin "Somut İşlemler Dönemi" olarak adlandırdığı (http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/_%C3%BC%C3%BC%C5%9F%C3%BC_Ci_gelisimpikolojisi.pdf) orta çocukluk dönemini idrak eden çocuklar için peygamberlerin sonuncusu ve İslam dininin en yüce ismi Hz. Muhammed'in yaşamını anlatmak üzere kaleme alınmışlardır.

Siyer kitapları, biyografi türünün özelliklerine sahiptir. "Çocuğu biyografilerde en çok cezbeden de anlatılanların gerçek olmasıdır" (Sınar, 2006: 157). Çocuğa gerçekte var olmuş, yaptıklarıyla-düşünceleriyle-savunduğu davayla derin izler bırakmış sembolik modeller sunan biyografi kitapları çocuk üzerinde son derece etkilidirler. Biyografi kitapları Hz. Muhammed gibi İslam dininin en kutsal ve en yüce temsilcisini tanıtmak üzere yazılmış siyer kitaplarına dönüştüğünde çalışmanın taşıdığı önem daha da artar. Bu kitaplarda özellikle çocuğa aktarılan ayrıntı ve verilen bilgilerin seviyeye uygun olup olmadığına dikkat etmek gerekir. Çocuk hedeflenerek yazılan siyer kitaplarında Peygamber Efendimizin

yaşamıyla birlikte, O'nun güzel ahlakından yola çıkarak ideal Müslüman kimliğini tanıtmak, dinî bilgiler aktarmak ve dinî aidiyeti güçlendirmek amaçlanmıştır. Bu kapsamlı ve çocuğu şekillendirmeye yönelik amaç, çocuk için hazırlanan siyer kitaplarında öğreticiliğin ve edebî niteliğin bir arada olmasını gerektirmektedir.

Araştırmalar siyer kitaplarının çocuklar tarafından ilgiyle karşılandığını ortaya koymaktadır (Yavuz, 1987: 86). “Onların birçokları “Hz. Peygamber’i merak ediyorum”, “Onu düşünüyorum” derken bu arada O'nun hakkında birçok sorularla karşılaşmış bulunuyoruz: Onun nasıl bir insan olduğunu, çocukluğunu, ne zaman doğup ne zaman peygamber olduğunu ve ne zaman öldüğünü, nasıl bir hayat geçirdiğini, neler yaptığını, Müslümanlığı nasıl yaydığını, hangi savaşlara katıldığını, bütün işleri nasıl başardığını, O’nu düşmanlarının neden öldürmek istediklerini, düşmanlarının kimler olduğunu, neden Mekke’den Medine’ye göç ettiğini, Allah’ın O’nu düşmanlara karşı nasıl koruduğunu, peygamber olmasaydı, Allah’ın O’nu koruyup korumayacağını, Hz. Peygamber’in diğer peygamberlerden üstün olduğunu gösteren özelliklerin neler olduğunu, Mirac’a nasıl çıktığını, orada Allah ile neler konuştuklarını merak etmektedirler.” (Yavuz, 1987: 86) Bu çalışmada incelenen siyer kitapları ana hatlarıyla çocuğun Hz. Peygamber hakkında merak duyduğu konuları cevaplamaktadır. Hz. Muhammed’in hayatını anlatırken ana hatları ortak olan kitaplar ayrıntılarda ve konunun aktarılışında farklılıklar arz etmektedir.

Ortak olarak anlatılanlar: Cahiliye dönemi’ndeki sosyal hayat; Fil Olayı; Hz. Muhammed’in baba soyu, annesi ile babasının evlenişi, doğumundan önce babasının ölmesi, doğumu, sütanneye verilmesi, annesi Âmine Hatun’un ölümü; dedesi Abdumuttalib’in O’nu himaye etmesi; dedesinin ölümünden sonra amcası Ebû Tâlib’in koruması; Hz. Muhammed’in ticaretle uğraşması, Hz. Hatice ile evlenmesi, Hira Mağarası’na çekilmesi, Cebrail’in (a.s.) görünmesi, ilk vahiy, “Oku” emriyle birlikte *Kur’an-ı Kerim*’in tebliğ edilmeye başlanması; Hz. Hatice’nin iman etmesi ve desteği; Hz. Muhammed’in İslam dinini tebliğ etmeye başlaması, Safa Tepesi’nde Mekkelilere peygamberliğini duyurması; ilk Müslümanlar; Mekke’li müşriklerin Müslümanlara yaptığı eziyetler; Miraç; Mekke’den Medine’ye hicret; Hz. Muhammed’in Medine’de coşku ile karşılanması; Medine şehir devletinin kurulması; Bedir Savaşı; Mekke’nin fethi; Veda Haccı ve Veda Hutbesi; Hz. Muhammed’in ölümü.

Yukarıda işaret edilen ortaklıklara karşılık ayrıntılarda dikkat çekici farklılıklar vardır:

- İncelediğimiz çocuk siyerlerinin hepsi Hz. Muhammed'in doğumundan önceki durumu yansıtarak başlar. *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Hayatı* dönemin sosyal hayatını aktarır, insanın birey olarak değer görmediğini ve cehaleti özellikle vurgular. *Gül Peygamberim Hz. Muhammed Cahiliye Dönemi'ndeki köle ticaretinden, güçlünün güçsüzü ezmesinden, putlara tapılmasından, kadına değer verilmemesinden söz eder. Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı* dede Abdulmuttalib odaklı dönemi yansıtmayı tercih eder. Abdulmuttalib'in rüyaları, erkek çocuk için Allah'a dua edişi, on erkek çocuğu olursa birini kurban etmeye ant içmesi, Abdullah'ın doğumu, kurban olmaktan kurtulması sadece bu dizide vardır. *Sevgili Peygamberim*'de ise "Peygamberimizden Önce Olanlara Kısa Bir Bakış" başlığı altında Hz. Havva ve Hz. Âdem'in Cennet'ten kovuluşlarına kadar gidilir, *Kur'an-ı Kerim*'de 25 peygamberin adının geçtiği ve son peygamberin Hz. Muhammed olduğu uzun uzadıya anlatılır. Hz. Muhammed'in diğer peygamberlerden farkı üzerinde durulur. Bu bilgiler orta çocukluk dönemi için uzun ve soyuttur; bu yaş grubu için didaktik yoğunluk içinde aktarılanların bellekte uzun süreyle kalması pek mümkün değildir.
- Hz. Muhammed'in doğumundan söz ederken *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed, Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı ve Sevgili Peygamberim*'de Âmine Hatun'un doğum sırasındaki duyguları yansıtılmak istenmiştir. Bu kısım okunurken Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'indeki viladet bahrinde yer alan bazı beyitler akla gelmektedir². *Çocuklar*

² "Anne Âmine olağanüstü olayların şaşkınlığı içerisinde, melekler etrafında hizmet yarışına girmişler, O güzel bebeği ve annesini âdeta el üstünde tutuyorlar" (Arslan, y.t.y.:5) cümlesi "Gökler açıldı vü feth oldu zulem/ Üç melek gördüm elinde üç alem (...) İndiler gökten melekler saf ü saf/ Kabe gibi kıldılar evim tavaf" (<https://www.antoloji.com/mevlid-2-siiri/>) mısralarını çağrıştırmaktadır. "Âmine, sevgili oğlunun doğumu ile bütün bir dünyanın çehresinin değişeceğini hissediyordu. Çünkü O henüz doğmadan önce nice rüyalar görmüş, nice müjdeler almıştı" (Efe, 2013: 13-14) cümleleri de "Dediler oğlun gibi hiç bir oğul/ Yaradılalı cihan gelmiş değil; Bu senin oğlun gibi kadri cemil/ Bir anâya vermemiştir ol Celil; / Ulu devlet buldun ey dildare sen/ Doğuserdir sende ol hulki hasen; Bu gelen ilm-i ledün sultanıdır/ Bu gelen tehvid-i irfan kânıdır" (<https://www.antoloji.com/mevlid-2-siiri/>) mısralarını hatırlatmaktadır. "Âmine hayatının en mutlu anını yaşıyordu. Annesi sevinmekte haklıydı; çünkü yeryüzünde hiçbir anneye nasip olmayan bir yavru ona nasip olmuştu" (Karakoç, 2018d: 10).

İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı'nda bir Yahudi'nin doğan bebeğin peygamber olacağını söylemesinden bahsedilir.

- Hz. Muhammed'in sütanneye verilışı ve sütannesi Hz. Halime'nin evine bereket getiriışı üzerinde bütün kitaplarda durulurken *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı*'nda Hz. Muhammed'in sütkardeşi Abdullah ile koyun güttüğü sırada iki melekle karşılaşması ve göğsünün yarılması kıssası anlatılır: “*Beni tuttular, göğsümü yardılar. Kalbimi de çıkarıp yardılar. Ondan siyah bir kan pıhtısı çıkarıp bir yana attılar. Göğsümü ve kalbimi o karla temizledikten sonra ayrılıp gittiler.*” (Karakoç, 2018g: 7). “Şakk-ı sadr” olarak tabir edilen bu kıssanın hem çocuklukta hem de Miraç öncesinde meydana geldiği söylenmektedir (<https://islamansiklopedisi.org.tr/sakk-i-sadr>). *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed* adlı kitapta Hz. Muhammed'in göğsünün yarılması, kalbinin çıkartılması, içi iman dolu bir kaptan kalbin yıkanıp, içine iman ve hikmet konup yerine yerleştirilmesi Miraç hadisesi anlatılırken aktarılmıştır. Ancak ister çocukluk dönemi isterse Miraç sırasında anlatılsın somut işlemler dönemini yaşayan çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimi bu kıssayı idrak etmeye ve sembolik olan ruhanî boyutunu çözmeye müsait değildir.
- Dedesinin ölümünden sonra Hz. Muhammed'i amcası Ebû Tâlib'in himaye ettiği kitapların hepsinde belirtilir. *Sevgili Peygamberim*'de Ebû Tâlib'in karısı Hz. Fatıma'nın Hz. Peygamber üzerindeki emeği ve Peygamber Efendimizin yengesine duyduğu saygı ve sevginin özellikle altı çizilir.
- Hz. Muhammed'in ticaret ile uğraştığı, dürüstlüğü ve güvenilir oluşu ile herkesin takdirini kazandığı dört kitapta da ifade edilir. *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed*'in dışında kalan kitaplarda Hz. Muhammed'in amcası Ebû Tâlib ile ticaret için Şam'a gittiklerinden söz edilir. *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı* ve *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*'de Şam'a giderken mola verdikleri bir kasabada Rahip Bahira'nın kervanı güneşten koruyan bulutu fark edip Hz. Peygamber'in sırtına bakmak istemesi, sırtındaki peygamberlik mührünü görünce O'nun son peygamber olduğunu söylemesi aktarılır.
- *Gül Peygamberim Hz. Muhammed* ve *Sevgili Peygamberim*'de Hz. Muhammed'in gençliğinde barışın, can ve mal

güvenliğinin sağlanması, zulmün önlenmesi amacıyla kurulan Hilfü'l-Fudûl teşkilatına (<https://islamansiklopedisi.org.tr/hilful-fudul>) katıldığı belirtilir. *Sevgili Peygamberim*'de bu teşkilat hakkında bir açıklama yapılmamış, *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*'de Erdemliler Birliği açıklamasıyla yetinilmiştir. Hedef kitle için herhangi bir açıklama yapılmadan Hilfü'l-Fudûl'un ne olduğunun ve hangi amaca hizmet ettiğinin anlaşılması mümkün değildir.

- Kâbe'nin tamiri sırasında Hacerü'l Esved'i kimin yerine koyacağı ile ilgili Hz. Peygamber'in hakemlik yapması sadece *Gül Peygamberim Hz. Muhammed* adlı kitapta anlatılır. Kitapta Kâbe hakemliğinden hareketle Hz. Muhammed'in adaleti somutlaştırılır. Hz. Muhammed'in Kâbe hakemliği çocuklar için uygun bir anekdotur.
- Cebel-i Nur olarak da bilinen Hira Dağı'ndaki Hira Mağarası'nda Cebrail (a.s.) aracılığı ile "Alak" suresinin ilk beş ayeti birlikte *Kur'an-ı Kerim*'in tebliğine başlanmasından sonra Hz. Muhammed'in titreyerek Hz. Hatice'nin yanına gitmesi bütün kitaplarda ortaktır. Bu durumun Varaka b. Nevfel'e danışılması ile ilgili rivayet (Kahraman ve Şakar, 2017: 153-154) *Gül Peygamberim Hz. Muhammed* ile *Sevgili Peygamberim*'de kullanılmıştır. *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*'de Hz. Muhammed ve Hz. Hatice'nin birlikte Varaka'ya gittikleri yazılıdır. *Sevgili Peygamberim*'de ise Hz. Hatice'nin akrabası bilge Varaka'ya danıştığı ve Varaka'nın sözlerini Hz. Peygamber'e iletmesi, Hz. Muhammed'in de Kâbe'yi tavaf ederken Varaka ile karşılaşması üzerine bir kez de onun ağzından Cebrail'in melek, kendisinin beklenen peygamber olduğunu duyduğu ifade edilir. *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*'de yeni bir vahiy için Hz. Muhammed'in 3 yıl beklediği belirtilir. Ancak çalışmalar üç gün ile üç yıl arasını kapsayacak şekilde farklı sürelerden söz etmektedirler (Kahraman ve Şakar, 2017: 164). Varaka'ya gitme veya yeni vahiy için bekleme gibi konularda yazarların farklı rivayetlerden yararlandıkları görülmektedir.
- Hz. Muhammed'in İslam'ı tebliğe başlaması ve ilk Müslümanların kimler olduğu bütün kitaplarda anlatılır. Bu süreçte evini İslam dininin tebliği için Hz. Muhammed'e açan Erkam b. Ebül-Erkam'dan (<https://islamansiklopedisi.org.tr/erkam-b-ebul-erkam>) sadece *Gül Peygamberim Hz.*

- Muhammed*'de söz edilir. İlk Müslümanlar içinde bütün kitaplarda ortak olarak Hz. Hatice, Hz. Ali, Hz. Bilal, Hz. Zeyd, Hz. Ebubekir, Hz. Osman, Hz. Ömer isimleri geçer. Ancak *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed ve Sevgili Peygamberim*'de bunlara ilave olarak Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvam, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebî Vakkas, Ümmü Fadl isimleri de vardır. 8-12 yaş aralığındaki bir çocuğun ayrıntıları ve gündelik hayatında sık karşılaşmadığı isimleri takip etmesi kolay olmadığı gibi okuduğu kitaptan da onu uzaklaştırabilir.
- İlk Müslümanlara müşriklerin eziyet ettiği bütün kitaplarda dile getirilir. Bu eziyetler anlatılırken “*Kimilerini bunharca şehit ettiler, kimilerini yaktıkları ateş üzerine çırılçıplak yatırıp akıl almaz vahşet örnekleri sergilediler*” (Efe, 2013: 47), “*Eret oğlu Habbab ismindeki Müslümanın üzerine kızgın demirler sürdüler*” (Kara, 2019: 59) gibi çocuğu korkutup onda duygusal zedelenme oluşturabilecek ifadeler kullanılmıştır.
 - *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*'de Habeşistan'a hicret eden Müslümanları Necaşi'nin koruması; müşriklerin Hz. Muhammed'i öldürmeye çalışması, sosyal ve ticari boykotları; Hz. Muhammed'in Taif'e gitmesi ve orada taşlanması; 1. ve 2. Akabe Sözleşmesi âdeta bir İslam tarihi kitabı kaleme alınırcasına uzun uzadıya anlatılmıştır. Ancak Miraç'tan *Sevgili Peygamberim*'de olduğu gibi muhtemelen soyutu anlamanın hedef kitle için zorluğu düşünülerek çok kısa bahsedilmiştir. *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed*'de ise Miraç hadisesi soyut boyutuyla geniş olarak anlatılmış ve Miraç gecesinin önemi vurgulanmıştır.
 - *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed*'de ve *Sevgili Peygamberim*'de anlatılan Hz. Ali'nin çocukken kendi iradesi ile, *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed*'de ve *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*'de aktarılan Hz. Ömer'in kız kardeşi ve eniştesinden etkilenecek Müslüman oluşlarının hikâyesi orta çocukluk dönemi için son derece uygun öğretim ve eğitimi bir arada gerçekleştiren anekdotlardır. Mekke'den Medine'ye hicret sırasında Hz. Muhammed ve Hz. Ebû Bekir'in Sevr Mağarası'nda kendilerini takip eden müşriklerden gizlenmeleri, mağaranın kapısına yuva yapan bir kuşun ve ağını ören örümceğin onları korumaları orta çocukluk döneminin fantastik dünyası için son derece uygun bir anekdotdur. Bu anekdot *Gül Peygamberim Hz. Muhammed ve Sevgili Peygamberim*'de

kullanılırken *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed*'de yer almamaktadır. *Sevgili Peygamberim*'de ve *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*'de söz edilen Medine'de Kuba Mescidi'nin kurulması ve ilk cuma namazının burada kılınması da söz konusu yaş grubu için aktarımı uygun bir ayrıntıdır.

- İslam dininin müşriklere karşı ilk zaferi olan Bedir Savaşı bütün kitaplarda yer almaktadır. Ancak *Sevgili Peygamberim*'de çocuk tarafından daha rahat anlaşılacak şekilde anlatılmıştır. Uhud, Hendek ve Mute savaşlarından ise *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*'de ve *Sevgili Peygamberim*'de söz edilir.
- Kitapların hepsinde 8 ile 12 yaş arasındaki çocukların bilmeleri muhtemel olan tamlama ve kavramlar, açıklama yapılmadan kullanılmıştır. “Müşrik, hicret, hutbe, muallakat-ı seb'a, Asr-ı Saadet, ashab, ashab-ı suffa, nebi, gazve, iki cihan serveri, sahabi-i kiram, telbiye, hüsn-ü zan”³ gibi ifadeler açıklanmadan metinler içinde kullanılmıştır.
- *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı* öyküleyici bir anlatımla kaleme alınmıştır. Yazar, bu anlatım tekniği ile çocuk metnin içine çekip, Asr-ı Saadet dönemine götürmeyi başarmıştır. *Sevgili Peygamberim* ve *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed*'de bilgilendirici bir anlatım vardır. *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*'de bazen öyküleyici ve sıklıkla bilgilendirici anlatım kullanılmıştır.

Hz. Peygamber'in Fiziki Özellikleri ve Mizacı

İncelediğimiz çocuk siyerlerinde Hz. Muhammed'in sırtındaki nübüvvet mühründen ortak olarak bahsedilmekle birlikte sadece *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*'de fiziki özellikleri tasvir edilmiştir: “Amcasının yanında geçirdiği seneler içerisinde hem güzel ahlaklı hem de yakışıklı bir delikanlı olmuştu. Gül Peygamberim simsiyah gözlüydü. Kirpikleri upuzundu. Kaşları hilal şeklinde ve birbirine yakındı. Saçları siyah ve gürdü. Uzuna yakın orta boyluydu; ama kiminle yürürse Gül Peygamberim hep uzun gözü-kürdü. Güler yüzlüydü.” (Kara, 2019: 33) Bu kısa tasvir için ashabin anlatımından yararlanılmıştır (<https://islamansiklopedisi.org.tr/semail>).

Kitapların hepsinde Hz. Peygamber'in mizacından kapsamlı olarak söz edilmiştir. Çocuk siyerlerinde dile getirilen Hz. Peygamber'in mizaç özellikleri şöyledir: Sözü tutar, güvenilirdir. Yalan söylemez,

³ İmla hatası kitaba aittir.

dürüsttür. Adaletlidir. Daima haklının yanında yer alır. İnsanlar arasında ayırım yapmaz. Merhametlidir. Muhtaca yardım eder. Duygusaldır. Hoşgörülüdür. Affedicidir. Cömerttir. Sabırlıdır. Yumuşak huyludur. Başkalarının fikirlerine önem verir. İstişare eder. İyi niyetlidir. Akrabalık haklarına dikkat eder. Misafirperverdir. Eşine ev işlerinde yardım eder. Arkadaş canlısıdır. Çocukları sever. Zamanı iyi değerlendirir. Davasına bağlıdır. Zekidir. Kararlıdır. Liderde olması gereken vasıflara sahiptir. Bu özelliklerden güvenilirliği, adaletli, merhametli, affedici, zeki ve kararlı oluşu, muhtaca yardım edişi ve çocuk sevgisi somutlaştırılarak verilmiş; diğer özellikler ise metnin çeşitli yerlerinde ifade edilmiştir.

Plan

Çocuk kitaplarında olay örgüsünün bir sıra takip edilerek anlatılması yani bir plan dâhilinde verilmesi gerekir. “Zira hoşlandıkları bir hikâyeyi anlatmaları istendiğinde çocuklar genellikle hikâyenin planını veya aksiyonun düzenini naklederler. Çocuklar iyi bir planı olan bir kitap isterler.” (Sınar, 2006: 82) İncelediğimiz kitaplarda zaman zaman belli bir düzene uyulmadığı, kronolojiye dikkat edilmediği, çocuğun olaylar arasındaki mantık bağıni kurmasının engellendiği görülmektedir. Örnek olarak *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*'de, Hz. Muhammed'in gençliğinde Hilfü'l-Fudûl teşkilatına katıldığı dönemden bahsedilirken, henüz Cebrael (a.s.) aracılığıyla *Kur'an-ı Kerim*'in tebliğ edildiği safhaya gelmeden Hicret hadisesine geçilmiş, “*Gül Peygamberim, Mekke'den Medine'ye hicret ederken, kendisine verilen bütün emanetleri sahibine vermesi için yatağında Hz. Ali'yi (r.a.) bırakarak hicret yolculuğuna çıkmıştı*” (Kara, 2019: 35) cümlesinin ardından da “*Gül Peygamberimin (s.a.s.) Ticaret Hayatı*” başlığı ile Hz. Peygamber'in amcası Ebû Tâlib ile birlikte ticaret yapması anlatılmıştır. Aynı kitapta çocuğun mantık bağı kuramayacağı bir başka örnek Bedir Savaşı'nı anlatılırken “*Ebu Cehil de ölenler arasındaydı*” (Kara, 2019: 84) vurgusudur. Zira öncesinde İslam dininin düşmanı Ebû Cehil'den özel olarak söz edilmemiş, sadece kitabın 59. sayfasında diğer müşriklerle birlikte adı zikredilmiştir. Dolayısıyla bu kitabı okuyan çocuk için Ebû Cehil'in Bedir Savaşı'nda öldüğü vurgusunun anlamı yoktur. Bir başka örnek *Sevgili Peygamberim*'de dedesinin ölümünden sonra amcası Ebû Talib'in himayesine girmesi anlatıldıktan sonra kronoloji ve olayın akışı bozularak Hz. Muhammed'in babasının hikâyesi ve ölümü anlatılır, ardından sütanneye verilmesine geçilir sonra tekrar dede ile amcaya dönlür. Çocuk için takip güçlüğü doğurabilecek bir başka örnek de *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed*'de vardır. Hz. Muhammed'in

karakter özellikleri sayılırken arada Hz. Ali'nin İslam dinine girişi anlatılmış bir sayfa sonra Peygamberimizin karakter özelliklerinden söz etmeye devam edilmiştir. Bu kitapta olayın akışı sık sık kesilerek ayet-i kerimelere, salâya ve hadislere yer verilmiştir.

Dil ve Anlatım

İncelediğimiz kitapların hiçbirinde imlâ kurallarına uyulmamıştır. Bağlaçlar ayrı yazılmamış, lokatif eki ile bağlaç karıştırılmış, büyük harfle başlaması gereken özel isimler küçük harfle yazılmış, soru eki birleşik yazılmış, sıfat türetme eki bağlaç zannedilmiştir:

“(...) *ber ikiside Müslüman oluyorlar.*” (Arslan, yty: 12)

“*Amca Ebû Tâlib'in oğlu Hz. Ali'de Efendimizin yanında kalıyor.*” (Arslan, yty: 12)

“*Allah Teâlâ beni yaratırken Ebû Tâlib'e mi sorduki ben.....*” (Arslan, yty: 12)

“*Ömer'de kim ki Allah'tan korkmasın!*” (Arslan, yty: 16)

“*İstermisin ben baban, Aişe annen, Hasan ve Hüseyin ise kardeşin olsun*” (Arslan, yty: 19)

“*Medine'de ki Müslümanlar Mekke'de yaşayan ve orada ki müşriklerin...*” (Arslan, yty: 20)

“*Âmine'de çocuğunun süt annesine karşı hep sevgi ve saygı gösterdi.*” (Efe, 2013: 24)

“*Amca' dedi, 'sende mi beni terk etmek istiyorsun?'*” (Efe, 2013: 44)

“*Belli ki bu gül kokulu bebek te bir başkalık vardı*” (Kara, 2019: 19)

“*Müslümanlarda kervanı ele geçirmek için 305 kişilik bir orduyla ilerliyordu.*” (Kara, 2019: 83)

Bütün kitaplarda sıklıkla anlatım bozukluğu yapılmıştır. Fiil zamanlarına dikkat edilmemiş, özne ile fiil arasında uyum gözetilmemiş, gereksiz kelimeler kullanılmış, nesnelere yanlış kullanılmış, cümleler tamamlanmadan bırakılmış, kelimeler yanlış anlamda kullanılmıştır:

“*Hız. Hatice düzenli çalışmasını ve doğruluğunu tüm kalbiyle bildiği bu eşsiz insanla evlenmek istiyor. Hız. Hatice bu isteğini yakın akrabalarına bildirir.*” (Arslan, yty:6)

“*Uzun bekleyişten sonra eve giren müşrikler, Efendimizin yerinde yatanın Hız. Ali (r.a.) olduğunu görünce kızgınlıkları daha da artıyor.*” (Arslan, yty: 22)

“*(...) ve içlerinden birinin kurban etmesi gerektiğini söyledi.*” (Karakoç, 2018b:3)

“Kura sonucuna hiç itiraz etmedi aksine babasına, ‘Kuradan çıkan sonucu uygula’ demek oldu” (Karakoç, 2018b: 6)

“Kurban edilen develerin etlerinden **Mekke balkı dağıtıldı**. Bu sayede uzun zamandan beri evlerine et girmeyen kişiler **bol bol**” (Karakoç, 2018b:14)

“Âmine, kendisine sunulan evlilik **teklifi** sevinç içinde kabul etti” (Karakoç, 2018c:4)

“Âmine **güven teskin eden** bir ses tonuyla.” (Karakoç, 2018c:7)

“(…) aylar sonra Mekke’ye **dönüş yaptı**.” (Karakoç, 2018c:7)

“Ebrehe, orduyu Mekke’ye doğru **harekete geçmesini** emretti.” (Karakoç, 2018d:6)

“Ebrehe, Kabe’yi **ziyarete gelen ziyaretçileri** kısıkanıyordu.” (Kara, 2019: 12)

“Bu geleneğe göre yeni doğan **her bebekler yaylalarda yaşayan...**” (Kara, 2019: 18)

“Hz. Hatice ve Gül Peygamberim evlatları Kasım’ı **kaybettikleri çok üzüldüler**” (Kara, 2019: 38)

“Kız kardeşi Fatıma şu sözleri **abisi Ömer’e haykırdı**.” (Kara, 2019: 57)

“Allah’ın (cc) **indirdiği ilk ayetleri** Mekke’de **inmişti**.” (Kara, 2019: 96)

“**Herkes** bu iki emanete **sarıldılar**.” (Kara, 2019: 100)

Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Hayatı adlı kitapta anlatım bozukluğu başlıkla başlamaktadır. Türkçede “Hz. Muhammed hayatı” şeklinde bir kullanım yoktur. Dil bilgisi açısından tamlayana tamlama eki getirilip “Hz. Muhammed’in hayatı” şeklinde belirtili isim tamlaması oluşturmak daha doğru bir kullanımdır. Bunun yanı sıra kitapta anlatıcının geniş zaman, geçmiş zaman ve şimdiki zaman arasında gidip geldiği, fiil zamanlarında bir türlü uyumu yakalayamadığı görülür. Bu da anlatımı özensiz hale getirmekte, okuma zevkini ortadan kaldırmaktadır.

Anlatma esasına bağlı metinler oldukları için çocuk siyerlerinde anlatıcı da önemlidir. “Her yazar, ifade etmek istediği düşünceye, nakledeceği olaya ve eserine vermek istediği şekle göre anlatıcı veya anlatıcılar yaratmak zorundadır” (Aktaş, 2013: 72) İncelediğimiz kitaplarda 3.tekil kişi olan “O” anlatıcı kullanılmıştır. “O” anlatıcı her şeyi gören, bilen hâkim bakış açısını temsil eder; kendi varlığını okura hissettirmemesi eserin teknik başarısını olumlu yönde etkiler. Bu teknik bilgi ışığında değerlendirildiğinde özellikle *Gül Peygamberim Hz. Muhammed*’de “O” anlatıcının yer yer kendini gizleyemediği, metnin akışını kesip yazarın kimliğine bürünerek, 3. şahıstan 1. şahsa geçip, Hz. Peygamber’e karşı hislerini âdeta haykırdığı görülmektedir. “(...) *affedici olması özelliğiyle Taiflilere*

hiç kötü dua etmedi. “Bilmiyorlar! Bilseler böyle yapmazlardı!” diyordu. Af-fediyordu. Gül Peygamberim (s.a.s.), yine sabretti. Ey sevgili peygamberim! Ne kadar güzel bir ahlakınız var!... Seni çok seviyoruz!...” (Kara, 2019: 65) satırları anlatımdaki bu kusura bir örnektir.

Sonuç

Çocuk için ilk dinî bilgiler arasında yer alan, yönlendiren, rol model sunan ve İslam dininin en yüce ismini tanıtmak gibi önemli bir vazife üstlenen siyer kitaplarını hazırlamak sorumluluğu büyük, ciddi bir çalışmadır. Bu kitapların çocuk üzerinde olumlu ve kalıcı izler bırakması sonucunda çocuğun hem peygamberini hem de dinini tanıyarak dinî kimlik ve aidiyetini oluşturmaya başladığı görülecektir. Böylesine sorumluluğu ve vebali büyük bir çalışmayı hakkıyla yapabilmek için sadece İslam tarihini ve buna bağlı olarak Hz. Muhammed'in hayatını bilmek yeterli değildir. Hedef kitle olarak seçilen yaş grubunun gelişim özelliklerini de mutlaka bilmek gerekir. Ortaya anlatmaya dayalı bir metin koyulacağı için dinî bilgilerin ve gelişim psikolojisiyle ilgili bilgilerin yanı sıra bir metni edebî kılan ölçütlerden haberdar olunmalıdır. Çocuk gelişimini bilmeden, sentaks (söz dizimi) ve semantik (anlambilim) bilgisi olmadan kaleme alınan kitaplardaki bilgilerin çocuğa ulaşmayacağı- nı unutmamak gerekir.

Çocuk için siyer kitabı yazacaklar aşağıdaki tespitlerimizi göz önünde bulundurlarsa hedef kitle üzerindeki etkileri çok daha kalıcı olacaktır:

Hedef kitle tam olarak tespit edilmeli, aynı kitapta çocuklar ve gençler ortak hedef kitle olarak belirlenmemelidir.

Hangi yaş aralığına hitap edilecekse o yaş grubunun zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri bilinmelidir.

Gözü rahatsız edici ve çocukta okuma güçlüğü oluşturucu kâğıt ve harfler kullanılmamalıdır.

Orta çocukluk dönemi için hazırlanan siyer kitaplarının görsel öğelerle desteklenmesi önemlidir. Resimli olması anlatılanların tamamlanması, zihinde karşılık bulması, görsel hafıza vasıtasıyla pekiştirilmesi açısından önemli olduğu gibi kitabı çocuk için cazip hale getirme noktasında da etkilidir. Bu resimler çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimini bilen ve estetik duyarlılığı olan ressamlar tarafından tasarlanmalıdır.

Amaç açıklamak ve öğretmek de olsa siyer kitabını anlatma esasına bağlı bir sanat metni olarak görmek gerekir. Kitap çocuğun ruhuna seslenmeyi başarmalı, hissettirmeli ve düşünmeye sevk etmelidir. Bilgi aktarımı edebî ölçütler gözetilerek yapılmalıdır.

Uzun ve çocuğun anlayamayacağı soyut anlatıma yer verilmemelidir. Çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimine uygun kıssalar seçilmelidir.

Öğretme amacı da taşıdığı için Hz. Peygamber ile ilgili rivayetler kesin bilgi olarak yansıtılmamalıdır. Eğer rivayetler kullanılmak isteniyorsa çocuğa uygun bir dille bu kısmın sahih olmadığı anlatılmalıdır.

Fazla ayrıntı ve isimden söz etmenin çocukta takip güçlüğü oluşturma-
cağını unutmamak gerekir.

Korkutucu, ürkütücü, duygusal anlamda zedeleyip çocuğun ruh dünyası üzerinde olumsuz etki bırakabilecek ifadelerden kaçınılmalıdır.

Edebî eserlerdeki kahramanlar sembolik modellerdir. Çocuğun bu modellerden etkilenebilmesi için olay örgüsünün dikkat çekici ve ana hatların hatırda kalıcı bir şekilde düzenlenmesi gerekir. Çocuk olay örgüsü içinde verilen değerleri kavramışsa bu değerleri davranışa dönüştürmeye başlar. Çocuğun zihninde canlandırma yapmasına imkân tanınmalıdır. Orta çocukluk dönemindeki çocuklarda öğrenmeyi sağlayabilmek ve öğrenilenlerin uzun süreli belleğe yerleşmesini sağlayabilmek için somuttan hareket etmek gerekir.

Dil ve anlatıma dikkat edilmelidir. İmla hataları ve anlatım bozuklukları ile Hz. Peygamber'in hayatı gibi önemli bir konunun hedef kitle tarafından anlaşılması engellenmemelidir.

Konunun ve iletinin tam olarak anlaşılabilmesi için imla ve anlatımın düzgün olması, anlatıcının iyi belirlenmesi gerekir.

Kaynakça

- Aktaş, Şerif (2013) *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tablilî*, Kurgan Edebiyat, İstanbul.
- Arslan, Engin (y.t.y) *Çocuklar İçin Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Hayatı*, Üsküdar Yayınevi, İstanbul.
- Aybey, Salih (2016) "6-14 Yaş Arası Çocuğun Dinî Gelişim Dönemi Özelliklerinin Bilinmesinin Din Eğitimi Açısından Önemi", *Turkish Studies*, Volume 11/5, s. 69-84.
- Afe, Ahmet (2013) *Sevgili Peygamberim –Çocuklar ve Gençler İçin-* 5. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kahraman, Hüseyin-ŞAKAR Mehmet (2017) "Hz. Peygamber'in İlk Vahyin Akabinde İntiharı Düşünmesi İle İlgili Rivayetlerin Tahlil ve Tenkidi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 26/1, s. 151-190
- Kara, Ayşe Serra (2019) *Gül Peygamberim Hz. Muhammed (s.a.s.) Çocuklar İçin Siyer*, Kalyalpark Yayınları, Konya.
- Karakoç, Cuma (2018a) *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı*, S 1, Aktaş Yayıncılık ve Dağıtım, İstanbul.

- Karakoç, Cuma (2018b) *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı*, S 2, Aktaş Yayıncılık ve Dağıtım, İstanbul.
- Karakoç, Cuma (2018c) *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı*, S 3, Aktaş Yayıncılık ve Dağıtım, İstanbul.
- Karakoç, Cuma (2018d) *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı*, S 4, Aktaş Yayıncılık ve Dağıtım, İstanbul.
- Karakoç, Cuma (2018e) *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı*, S 5, Aktaş Yayıncılık ve Dağıtım, İstanbul.
- Karakoç, Cuma (2018f) *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı*, S 6, Aktaş Yayıncılık ve Dağıtım, İstanbul.
- Karakoç, Cuma (2018g) *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı*, S 7, Aktaş Yayıncılık ve Dağıtım, İstanbul.
- Karakoç, Cuma (2018h) *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı*, S 8, Aktaş Yayıncılık ve Dağıtım, İstanbul.
- Karakoç, Cuma (2018ı) *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı*, S 9, Aktaş Yayıncılık ve Dağıtım, İstanbul.
- Karakoç, Cuma (2018i) *Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) Hayatı*, S 10, Aktaş Yayıncılık ve Dağıtım, İstanbul.
- Kemikli, Bilal, "Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmajı", <http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imaji> (erişim tarihi 30.08.2020).
- Köylü, Mustafa (2004) "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi", *AÜİFD* XIV (53) Sayı 11, s. 137-154.
- Sınar, Alev (2006) *Çocuk Edebiyatı*, Morpa Yayınları, İstanbul.
- Yavuz, Kerim (1987) *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişimi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Yavuzer, Haluk (1984) *Çocuk Psikolojisi*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Yönükoğlu, Atalay (2002) *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayınları, Ankara.

İnternet Kaynakları

- http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/_%C3%BC%C3%BC%C5%9F%C3%BCi_gelisimpsikolojisi.pdf (erişim tarihi 29.09.2020)
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/sakk-i-sadr> (erişim tarihi 29.09.2020)
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/hilful-fudul> (erişim tarihi 30.09.2020)
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/erkam-b-ebul-erkam> (erişim tarihi 30.09.2020)